

Mit jelent nekem Trianon?

1920. június 4. Egy dátum, ami minden magát magyarnak valló és érző ember emlékezetébe beleégett. Egy dátum, mely emberek százezreinek forgatta fel az életét, vett el tőlük mindent, amit addig magukénak vallottak és magukénak hittek. A trianoni békediktátumhoz több esemény vezetett, s annak aláírását rengeteg körülmény befolyásolta.

A közismert magyar politikusok egyike sem akarta magát kompromittálni a hazánkra nézve végzetes és máig meghatározó békeszerződés aláírásával. Végük ez Benárd Ágoston népjólétügyi miniszterre és Drasche Alfréd rendkívüli követre maradt. Az aláírók számoltak az aláírás következményeivel, nem dédelgettek tovább politikai ambíciókat. A delegáció május 19-én lemondott, miután hazautazott a békeszerződéssel. A szerződés aláírásának napján bezárták az iskolákat, üzleteket, több helyen sztrájkoltak, a harangokat megkongatták, a zászlókat félárbocra eresztették, a lapokat pedig gyászkerettel adták ki. Az első komolyabb reagálás a Pesti Hírlapé, munkatársai eljuttatták a magyarok véleményét Trianonról külföldre. A napilap a békefeltételek megismerése után több nyelven jelentetett meg jó pár számot, amelyekben a tervezett országcsönkítés igazságtalanságairól, képtelenségeiről szólt, ezeket a lapszámokat több ezer példányban juttatták el külföldre.

A trianoni határok meghúzásánál a győztesek, elsősorban Franciaország érdekeit vették figyelembe. A franciák pedig a németekkel szemben európai nagyhatalmi helyzetüket a Magyarországgal szomszédos új államokra kívánták alapozni. A volt Monarchia nemzeti így nekik tetsző módon alakíthatták ki határaikat. Rengeteg magyar rekedt az újonnan meghúzott határokon túl, ők olyan helyzetbe kerültek, amilyenben sosem voltak korábban az Osztrák-Magyar Monarchia területén belül a csehek, szlovákok, délszlávok vagy románok.

A veszteségekből a megcsönkített Magyarországnak jutott elég. Az első világháború kitöréséért a Magyar Királyságot nem terhelte felelősség - mint ahogy azt Edvard Benes állította. Magyarországot rossz színben akarta feltüntetni azzal, hogy kijelentette, az egész világ számára nyilvánvaló, hogy a háborút sokkal inkább Budapesten, mintsem Bécsben készítették elő. Mégis az 1920. évi békediktátum megalkotói leginkább a Magyar Királyságot büntették meg. Területe 325 411 négyzetkilométerről 92 863 négyzetkilométerre csökkent. A nemzeti vagyonnak mintegy 38% maradt csak meg. A békeszerződés a lakosság 57%-át ragadta el. Ezen felül pedig még 300 millió dollár kártérítés megfizetésére is kötelezték az országot. Mindent megtettek annak érdekében, hogy Magyarország képtelen legyen egy esetleges katonai visszavágásra - nem engedélyezték harci repülőgépek és hadihajók vásárlását, megtiltották az általános hadkötelezettséget, 35 000 főre korlátozták a hadsereg létszámát.

Gazdaságilag is súlyos következményei voltak a csonkításnak. Az ország elvesztette többek közt az összes arany-, ezüst- és sóbányáját, jelentős vasútvonalakat, az egyetlen tengeri kikötőjét, Fiumét, a szénbányák 80%-át. Ipari központok maradtak kihasználatlanul, s mivel a vasútvonalak jelentős része az utódállamokhoz került, az egyes országok közti vasúti kapcsolat megszűnt vagy bonyolódott. Ezenkívül megszűntek a gazdasági kapcsolatok (munkamegosztás, tőke- és munkaerő-áramlás) is a felbomló Monarchia részei közt.

Amit mi, magyarok súlyos szenvedésként éltünk meg, azt a román, szlovák és szerb lakosság örömmel fogadta. Mindenki a jövőbeli államában hitt. A szláv nemzetiségek kihasználták a hatalom meggyengülését, nemzeti tanácsokat alapítottak. Céljuk az volt, hogy saját országukban éljenek saját törvényeik szerint, s szabadon használhassák anyanyelvüket. A hatalmon lévő Horthy-kormány fő külpolitikai törekvése a revízió volt. Voltak, akik a szerződés korrekcióját akarták, mások a teljes revíziót, az összes elragadt terület visszacsatolásáról álmodtak. Reális elképzelés az etnikai revízió lett volna, az országhatárok melletti, többségükben magyarlakta területek visszaszerzése. (Magyarország diplomáciája eredményesnek tűnt, mikor 1938-ban, illetve 1940-ben a német – olasz döntőbírótság visszaszolgáltatta a főként magyar etnikumú területeket. Ám a második világháborút követő béke ezt újból felülírta.)

A nemzetközi döntések Felvidéken kifejtett hatását még manapság én magam is testközelből tapasztalom. Nagyszüleimtől, szüleimtől sok fájdalmas múltbeli történetet ismertem meg. Közvetlenül a békediktátum aláírása után az itteni lakosok még nehezen fogadták el, hogy elszakították őket anyaországuktól. Volt, aki akkoriban nem volt hajlandó magát csehszlováknak vallani, s emiatt kirúgták munkahelyéről. A különböző társadalmi rétegeket más-más mértékben érintette a döntés. A falusi lakosságot kezdetben igen kevésbé befolyásolta az új helyzet, azonban akik az állam szolgálatában álltak, azokat annál inkább. Közülük sokan elmenekültek, átmentek Magyarországra, vállalva a nincstelenséget, úgynevezett vagonlakók lettek.

A Pozsonytól az én lakóhelyemig, Királyhalmecig húzóódó terület csehszlovák megszállás alá került Kassával együtt. A helyi lakosság kezdetben nem igazán fogta fel, mi történik, meggyőződésük volt, hogy Magyarországnál maradnak. A csehekről azt hitték, csupán rendfenntartó erők. Azonban amikor az új hatalom elkezdett berendezkedni, felkelések bontakoztak ki. 1919-ben Kassán a március 15-i ünneplés közepette a cseh katonák ledöntötték a honvédszobrot. Arról, hogy a csonkításhoz vezető eseményekben kit terhel a felelősség, eltérő vélemények alakultak ki.

Talán a legextrémebben a felvidéki falucska, Szelmenc élte meg az elszakítást. Mikor először kerítést húztak fel a falu közepén, Nagyszelmenc az új csehszlovák államhoz, Kiszszelmenc Szovjet-Oroszországhoz került. Manapság Nagyszelmenc az Európai Unióhoz tartozik Szlovákia részeként, Kiszszelmenc pedig Ukrajnához. Annak az egyetlen kerítésnek a felhúzásával szakítottak el

egymástól családokat, tettek tönkre életüket. Ahogy mesélik, egy kisszelmenci lány, Rebeka a nagyszüleinél vakációzott éppen, majd örökre ott ragadt. A szülei legközelebb menyasszonyként látták viszont, azt is csak a kerítésen keresztül.

Nagyapám nagyapja világeletemben Királyhelmeceen, egy most már határ menti kisvárosban élt. Manapság sok embernek megadatik, hogy utazik, új tájakat fedez fel, esetleg egy varázslatos helyen letelepszik, akár egy másik állam polgárává is válik. Akkoriban ez nem választás kérdése volt. Üknagyapám úgy volt négy ország állampolgára, hogy ki sem tette lábát szülővároskájából. Királyhelmece először az Osztrák-Magyar Monarchiához, majd Csehszlovákiához, egy rövid ideig Magyarországhoz, aztán újra Csehszlovákiához tartozott, most pedig már több mint 20 éve Szlovákia része. Csoda hát, ha az akkori lakosok összezavarodtak? Ma már persze valamivel jobb a helyzet, mint akkor. Ma, ha a felvidéki magyarok Szlovákián belül utazva magyarul beszélnek, legfeljebb szúrós pillantások és durva sértések járnak érte, ritkábban fizikai erőszak, míg a múltban ez bizony komoly megtorlásokat vont maga után. A munkahely elvesztését, bebörtönzést, kitoloncolást.

Ahányszor Trianon szóba kerül, vagy bármikor eszembe ötlök, elkésérít igazságtalansága. Az, hogy bele sem gondoltak a döntéshozók, mit von maga után egyetlen aláírkantott dokumentum. Hány ember veszté el a családját, a megszokott életritmusát, és hogy mennyire összezavarhatnak embereket, akiknek a későbbiekben meggyengülhet az identitása. Szerintem ez főleg a jövő generációira igaz. A felvidéki városkákban, falvakban manapság egyre több szülő írátja fiát, lányát szlovák tanyelvű iskolába. Abban reménykednek, hogy a gyermekük így anyanyelvi szinten megtanulja az államnyelvet, s ennek révén sokkal jobban tud majd a jövőben boldogulni. Sajnos ez legtöbbször visszájára sül el, hisz ezek a fiatalok se szlovákul nem beszélnek helyesen, de ami még szomorúbb, magyarul sem, ami az anyanyelvük. Én rendkívül hálás vagyok, hogy magyar tanyelvű iskolába járhattam, mert az anyanyelvemet helyesen tudom használni, és választékosan ki tudom magam fejezni, miközben az államnyelvvél is jól boldogulok.

A határon túli magyarok sokszor számolnak be a hontalanság érzéséről, ami sokszor teljességgel indokolt. Az államot, melyben élünk, nem valljuk hazánknak, mert nemzetiségünk nem oda köt. Ugyanakkor Magyarországot se nevezhetjük annak, mivel nem vagyunk állampolgárai, nem ott élünk. Valamilyen módon mindenhol idegenek vagyunk. Sokszor kárpótol bennünket fájó, szorongató érzéseinkért a Magyarországon nyújtott vendégszeretet, az emberek kedvessége, nyitottsága és elfogadása, amit a lakhelyünként szolgáló államban általában nem kapunk meg, sőt.

Nem indulunk egyenlő esélyekkel továbbtanulás terén sem. A Felvidéken hiába látogat valaki magyar tanyelvű általános iskolát, az korántsem készít fel eléggé sem a magyarországi, sem a szlovákiai felvételikre, középiskolai elvárásokra. Ha pedig a középiskola, illetve gimnázium idejére is ott maradunk, a felsőoktatási intézmény kiválasztásánál figyelembe kell vennünk, hogy

szlovákiai felsőoktatási intézménybe kerüléshez keserves, hosszú órákat kell töltenünk azzal, hogy tökéletesítsük a nyelvtudásunkat, hisz ez elengedhetetlen ahhoz, hogy ott jó eredményeket érjünk el. Ha pedig végül úgy döntünk, hogy a tanulmányaink végső állomásaként szolgáló főiskolát vagy egyetemet Magyarországon választjuk, az is sok plusz munkát igényel, fel kell készülnünk az ottani követelményekre. Ha jobban megnézzük, aki határon túli magyarként valamit el szeretne érni, annak dupla annyit kell küzdenie. Ahogy az idősebb, a sokat megélt emberek mondják sokszor: Magyarországon nagyon könnyű magyarnak lenni. Próbálja meg valaki, milyen a határ túloldalán vállalni nemzeti hovatartozását!

A többségében magyarul lakta települések szerencsére ragaszkodnak gyökereikhez, mint például az a kisváros is, ahol szüleimmel élek. Ezekben a falvakban és városokban az emberek a szlovákok minden rosszállása ellenére megemlékeznek a jeles magyar napokról. Szívmelengető látni, amikor ha nem is egy egész ország, de egy kis település összefog, s közösen koszorúzzák meg Petőfi szobrát, vagy lengetik a magyar zászlót október 23-án. Örömmel tölti el a magyar embereket, amikor egy egész város vonul ki a március 15-ei ünnepségre. Amikor egy futballmeccsen egy magyar és egy szlovák csapat mérkőzik meg, s a magyarok által elfoglalt része a nézőtérnek piros-fehér-zöldbe borul, s mind egy emberként éneklük a himnuszt vagy épp egy ismertebb magyar slágert, akkor látszik igazán a nemzeti összetartás. Az elcsatolt területeken élő magyarok számára óriási öröm a nemzeti összetartozás napja, amit 2010 óta június 4-én ünneplünk. Ilyenkor Ferencváros Önkormányzata meghív minket, királyhalmecieket is több határon túli sorstársunkkal együtt, s csupa olyan programon vehetünk részt, ami erősíti azt, hogy egyek vagyunk.

Nehéz a határon túl megtartani magyarságunkat, de nem lehetetlen. Talán éppen attól nagyobb dicsőség, hogy többet kell érte küzdeni. Mindig mindenhol ki kell állnunk nemzetiségünk mellett, s meg kell azt védeni azokkal szemben, akik emiatt bántanak. 1920. június 4-én nemcsak Magyarország területén esett csorba, hanem a becsületén is. Ezt soha nem szabad elfelejtenünk, és törekednünk kell rá, hogy a lehető legtöbbet tudjuk kihozni a kialakult helyzetből, s a lehető leginkább összetartsunk. Ahogy Juhász Gyula megírta: „Nem kell beszélni róla sohasem,/ De mindig, mindig gondoljunk reá...”

Felhasznált irodalom:

<https://people.inf.elte.hu/kthzsolt/Kellekek/Trianon.html>

<https://trianonfilm.com/titkolt-tenyek-trianonrol/>

tankönyvek

Nagy Evelin 11. a (Nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnázium és Kollégium)

Felkészítő tanár: Dr. Antal Attiláné